

Estafette

De derde editie van *Estafette* combineert voortgezet technisch lezen met een expliciet aanbod voor leesbegrip en leesplezier. Hoe logisch is het om dit aanbod te combineren?

TEKST VIVIAN VAN ALEM

Om kinderen vloeiend te leren lezen met begrip, hanteert *Estafette* de uitgangspunten van Close Reading: een didactiek die niet de aanpakstrategie, maar de inhoud van de tekst centraal stelt.

CLOSE READING

Het technisch kunnen ontsleutelen van een tekst en het hebben van een voldoende woordenschat zijn basaal voor leesbegrip. Beide zijn ontoereikend om ook moeilijker teksten te begrijpen. Close Reading is een manier van omgaan met de tekst door deze te lezen en (delen daarvan) te herlezen, om hiermee vanuit het gestelde leesdoel (bijvoorbeeld 'Welke argumenten gebruiken de voorstanders van een rookverbod?') tot een dieper begrip van de tekst te komen. Leerlingen maken daarbij aantekeningen en gaan met elkaar in discussie over de tekst en de betekenis ervan. Door vanuit

verschillende invalshoeken de tekst te beschouwen, worden leerlingen vaardiger in het begrijpen ervan. Close Reading stelt eisen aan de vaardigheden van de leerkracht. De methodemakers van *Estafette* willen deze didactiek toegankelijker maken door elementen ervan op te nemen in de handleiding.

DOEL VAN DE LEESLES

De focus die een begrijpend leesmethode vaak legt op leesstrategieën en woordenschat, levert voor veel kinderen onvoldoende handvatten op om de tekst te kunnen begrijpen. Vaak ziet de leerkracht de leesstrategie als centraal lesdoel en raakt het hoofddoel van de begrijpend leesles - waar gaat deze tekst over? - op de achtergrond. De leesles wordt hiermee voor veel kinderen als saai ervaren. Ook de technisch leesles is niet voor alle kinderen motiverend. Minder vaardige lezers zijn een groot deel van de les bezig met het oefenen van het verklanken

op woord-, zins- en tekstniveau. Zij komen hierdoor onvoldoende toe aan het vrij lezen in een boek of tijdschrift. Sterkere lezers krijgen hiertoe relatief veel gelegenheid, maar worden soms weer te weinig uitgedaagd om 'hun tanden in een tekst te zetten'.

VLOEIEND LEZEN MET BEGRIP

Estafette heeft als doel om leerlingen mee te nemen in een denkproces. In groep 4, 5 en 6 ligt de focus op het bereiken van het niveau van functionele geletterdheid. In groep 7 en 8 ligt de nadruk meer op het onderhouden, toepassen en uitbreiden van de leesvaardigheid. De verhouding technisch lezen-begrijpend (en studerend) lezen is in de middenbouw ongeveer 60/40 en in de bovenbouw 30/70. In elke les technisch lezen staat één woordsoort centraal en wordt het vlot en vloeiend lezen van meerdere woordtypen en teksten geoefend. Bij iedere tekst wordt stilgestaan bij wat er gelezen is en wat de leer-

Het tekstboek is aan de ene kant een omnibus met losse, gevarieerde tekstsoorten. Omgedraaid bevat het tekstboek een doorlopend leesverhaal

ling daarvan vindt. Er is aandacht voor literaire competenties als het onderscheiden van verschillende tekstsoorten of het zich verplaatsen in het perspectief van de schrijver. Ook wordt de leerling uitgenodigd om na het lezen van de tekst op zoek te gaan naar ander leesmateriaal dat bij de inhoud aansluit. De inzet van leesstrategieën zien de methodemakers niet als doel van de les, maar als hulpmiddel om de inhoud van een tekst te begrijpen. Daarbij lezen kinderen in teksten die niet alleen variëren in genre, maar ook in moeilijkheidsgraad. Een afwisselend leesaanbod is belangrijk om te ervaren dat de intensiteit waarmee je een tekst leest niet altijd hetzelfde hoeft te zijn.

DE LESSEN

Estafette kent een jaarplanning van vier keer acht weken. Ieder half jaar staat een ander AVI-leesniveaue centraal in twee leerstofpakketten. De methode gaat in groep 4, 5 en 6 uit van twee basislessen en twee

vervolglessen per week, elk van 35 minuten. De basislessen zijn leerkrachtgebonden, in de vervollessen lezen de leerlingen veelal zelfstandig. Alle lessen starten met een automatiseeroefening en volgen daarna dezelfde opbouw. De methode gaat uit van convergente differentiatie en hanteert het IGD-model. De vlotte lezers volgen de pluslijn, de gemiddelde en minder sterke lezers de basislijn. De start van de les en de fase waarin leesbegrip en leesbeleving centraal staan, volgen zij (deels) samen. In de basislessen staan het vlot en vloeiend lezen centraal. In de vervollessen passen de vlotte lezers het geleerde toe in een andere tekst, de overige leerlingen herhalen het geleerde. Na het lezen van elke tekst volgt voor alle leerlingen een begripsvraag en een leesbelevingsopdracht. Daarnaast hoort bij iedere les 15 minuten de (digitale) lesfase 'Ik begrijp, ik vind, ik ontdek'. In deze lesfase wordt de tekst als geheel beschouwd en denken leerlingen na over wat ze van

de tekst vonden. Ook worden bij het onderwerp aansluitende boeken of teksten verkend en is er een passende schrijfopdracht. De leerkracht die echt de diepere laag in een tekst wil aanboren, zou ook minder opdrachten kunnen kiezen. Zo is er voldoende tijd om samen met de tekst te kunnen 'puzzelen'.

Vier keer per week krijgen minder sterke lezers 15 minuten extra leestijd. Prettig is dat de leerkracht zelf een keuze kan maken uit verschillende leesactiviteiten om de leerling begeleid of zelfstandig te laten oefenen. Wel moet de leerkracht goed nadenken over een passend aanbod voor de overige leerlingen. In sommige groepen schieten deze 'extra kwartiertjes' erbij in, omdat het voor de leerkracht lastig kan zijn de handen vrij te maken voor begeleidde inoefening.

DE MATERIALEN

Estafette is een methode waar de meeste leerkrachten snel mee uit de voeten zullen kunnen. De gebruiks-

vriendelijke digibordsoftware helpt daarbij zeker mee. In de handleidingen staat stap voor stap duidelijk uitgeschreven wat leerkracht en leerlingen per lesfase doen. Het risico van zulke lesbeschrijvingen is dat je te veel door de methode laat leiden en zelf geen regie neemt. Prettig dus als kapstok, maar een leerkracht moet zich ervan bewust zijn dat hij of zij de les blijft afstemmen op de onderwijsbehoeften van de leerlingen.

De leerlingen beschikken per leerstofpakket over een tekst- en werkboek. In de werkboeken zijn in vergelijking met de vorige editie meer lees- en minder schriftelijke

opdrachten opgenomen. Daarnaast zijn er de Vloeiend- & vlotringbandboekjes, waarmee het verklanken van specifieke woordsoorten, zinnen en korte teksten (extra) wordt geoefend. Het tekstboek is aan de ene kant een omnibus met losse, gevarieerde tekstsoorten. Omgedraaid bevat het tekstboek een doorlopend leesverhaal, passend bij het thema van het leerstofpakket. Er is een duidelijke verbinding tussen de lessen, tekstsoorten en het doorlopende verhaal. Hierin zijn de principes van Close Reading weer herkenbaar: verdieping van een inhoudelijk thema door verschillende tekstsoorten aan te bieden. De

begrijpend leesactiviteiten in de werkboeken zijn vrij sturend. Leerlingen onderstrepen waar ze in de zin het antwoord op een vraag kunnen vinden: oefeningen waarmee je niet direct dieper in een tekst graaft. Naast het papieren materiaal kunnen zowel leerkracht als leerlingen over digitaal materiaal beschikken. Naast de digibordsoftware kan de leerkracht beschikken over het Estafette Dashboard, dat groeps- en individuele adviezen geeft op basis van de leestoetsen. In de middenbouw vindt de indeling in instructiegroepen plaats naar technisch leesniveau. Het is aan de leerkracht om na te gaan of het indelings-

Close Reading is een manier van omgaan met de tekst door deze te lezen en te herlezen, om hiermee vanuit een leesdoel tot een dieper begrip van de tekst te komen

De methode gaat uit van convergente differentiatie en hanteert het J&DJ-model

advies ook overeenkomt met zijn of haar eigen observaties. Met de oefensoftware De Leestrainer krijgen leerlingen op school of thuis extra uitleg en oefening. Ook kunnen zij zichzelf opnemen en terugluisteren om zo hun eigen lezen te monitoren. De leerkracht heeft inzage in de resultaten en kan de opnames beluisteren. Daarnaast is er de optionele *Estafette*-leesserie met bijbehorende opdrachten en boekentips op de website Land van Lezen. De methodemakers benadrukken het belang van een goed gevulde en gevarieerde klassenbibliotheek om het vrij lezen te stimuleren. Een terecht pleidooi, al vraagt dit ook om het inroosteren van voldoende tijd om te lezen in plaats van alleen in de 'verloren minuutjes'.

ESTAFETTE IN DE PRAKTIJK

Rodieke van Leeuwen, intern begeleider op Kindcentrum De Koningslinde in Nijkerk: 'Wij waren toe aan een nieuwe organisatie van ons technisch leesonderwijs, dat we groepsdoorbroken organiseerden. Met de nieuwe *Estafette* geven we nu instructie op groepsniveau. Dat bevalt erg goed. De leerkrachten zijn erg te spreken over de duidelijke opbouw van de lessen. De implementatie van de methode is heel eenvoudig.' Cathy van den Eventuin, intern begeleider op de Noorderschool en

Zuiderschool in Giethoorn: 'Leren lezen doe je door vooral te *lezen*. Technisch lezen staat daarbij ten dienste van het leesbegrip.' In de vorige versie van *Estafette* vond zij dat er te veel schriftelijke verwerkingsopdrachten waren opgenomen. 'Er lag te weinig focus op technisch lezen. We vonden dat de zwakkere lezers in de middenbouw te weinig leerden van de talige opdrachten en in de bovenbouw was er juist meer behoefte aan aandacht voor begrijpend en studerend lezen. Toen kwam de derde editie van *Estafette* voorbij: een verademing!' Van den Eventuin vindt het gecombineerde aanbod technisch en begrijpend lezen logisch: 'Het geeft je veel meer ruimte in je rooster. Nu plan je geen begrijpend leeslessen ernaast, maar combineer je het met andere teksten. Leerkrachten hebben de behoefte aan een kapstok en willen niet te veel schakelen van het ene naar het andere vak. Deze methode sluit prima aan.' Een kanttekening plaatsen beide intern begeleiders echter ook: zij vragen zich af of het

aanbod voor de vlotte lezer in deze nieuwe editie meer uitdaagt dan de vorige versie. De verbinding met Land van Lezen zou hierin tegemoet kunnen komen.

EEN COMPLETERE LEZER

De derde editie van *Estafette* staat als een huis. De makers hebben actuele wetenschappelijke inzichten vertaald naar een mooi vormgegeven methode voor technisch lezen, leesbegrip, leesbeleving en literaire competenties. Een logische combinatie. Met alleen de teksten en opdrachten van *Estafette* word je geen analytische en kritische lezer. Om echt de diepte in te gaan, is een kundige leerkracht nodig die gedurende de hele week kansen grijpt en leerlingen de ruimte geeft om met gevarieerde teksten samen aan de slag te gaan. Iedere leerkracht die met *Estafette* lesgeeft, biedt gevarieerd en breed leesonderwijs waarmee een belangrijke basis wordt gelegd voor verdiepend lezen.

VIVIAN VAN ALEM

is werkzaam als onderwijsadviseur, docent en projectleider (www.vanalemonderwijsadvies.nl)

Reactie van de uitgever

Michael van Haaren, uitgever bij Zwijsen: 'Onze missie is het leesonderwijs verbeteren en ervoor zorgen dat alle leerlingen gemotiveerde en vaardige lezers zijn. We hopen met deze nieuwe methode dat kinderen plezier beleven aan lezen alsook complexe teksten verdiepend kunnen lezen met begrip. Een belangrijke voorwaarde voor het voortgezet onderwijs en het kunnen functioneren in de maatschappij. Daar dragen wij graag ons steentje aan bij.'